

LAPSIYHTEISÖN NÄKÖKULMA ALLE 3-VUOTIAIDEN LASTEN VARHAISKASVATUKSESSA

25.4.2023

Lapsi yhteisössä – yhteisö lapsessa -webinaari

Annukka Pursi, yliopistonlehtori (KT, VO), Helsingin yliopisto

annukka.pursi@helsinki.fi

p. +358504428860

Ajattelen, että alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla meidän kaikkien täytyy edistää heidän asiaansa (advocacy). Meidän tulee kaikkien sitoutua edistämään hyvää lapsuutta. Aina kun olet tilanteessa tai tilaisuudessa, jossa voit edistää lapsen asiaa ja hyvän lapsuuden asiaa niin tee se, älä koskaan jää vaiti.

Opetusneuvos Mervi Eskelinen, OKM:

Alle 3-vuotiaiden lasten asema suomalaisessa yhteiskunnassa –keskustelutilaisuus, 25.1.23, koolle kutsujana Finnish Network for Infant and Toddler Research (FNITR) ja Lapsuudentutkimuksen seuran (LATU) kanssa.

Lapsella ja aikuisella on hyvä olla ryhmässä/yhteisössä
– mistä tunnistamme onnistumisen?

TUTKIMUSEETTISET PERIAATTEET

Webinaariesitys pohjautuu empiiriseen tutkimusaineistoon (videoaineisto ja valokuvat), jota ei saa tallentaa omalle laitteelle esim. kuvan tai äänen muodossa.

Tekstiosuudet jaetaan osallistujille webinaarin jälkeen.

ALLE 3-VUOTIAIDEN LASTEN VARHAISKASVATUKSEN LAATU TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA

- 1) Koulutettu, sitoutunut henkilökunta sekä varhaiskasvatuksen opettajien johtamat moniammatilliset tiimit
(Barros ym., 2018; Cadima ym., 2020; Castle ym., 2016; Hu ym., 2019; Kalliala, 2011; Manning ym., 2019; Mathers ym., 2014; OECD, 2020)
- 2) Läheiset ja pysyvät ihmissuhteet – niin aikuisten ja lasten välillä kuin vertaisryhmässä (Cadima ym., 2020; Løkken ym., 2018; White ym., 2022)
- 3) Pysyvät omat ryhmätilat, joissa on riittävästi avaraa tilaa ja jakotiloja
(Løkken, 2000a; 200b; Mathers ym., 2014; Pursi, 2019)
- 4) Tuki lapsen oikeutena myös alle 3-vuotiaana
(Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala, P., Siipola, M., & Viitala, R., 2021)

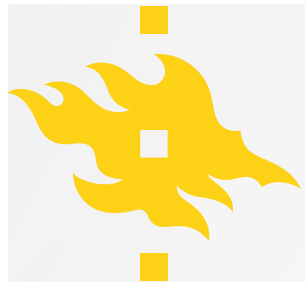

KOULUTETTU, SITOUTUNUT HENKILÖKUNTA

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN JOHTAMAT MONIAMMATILLISET TIIMIT

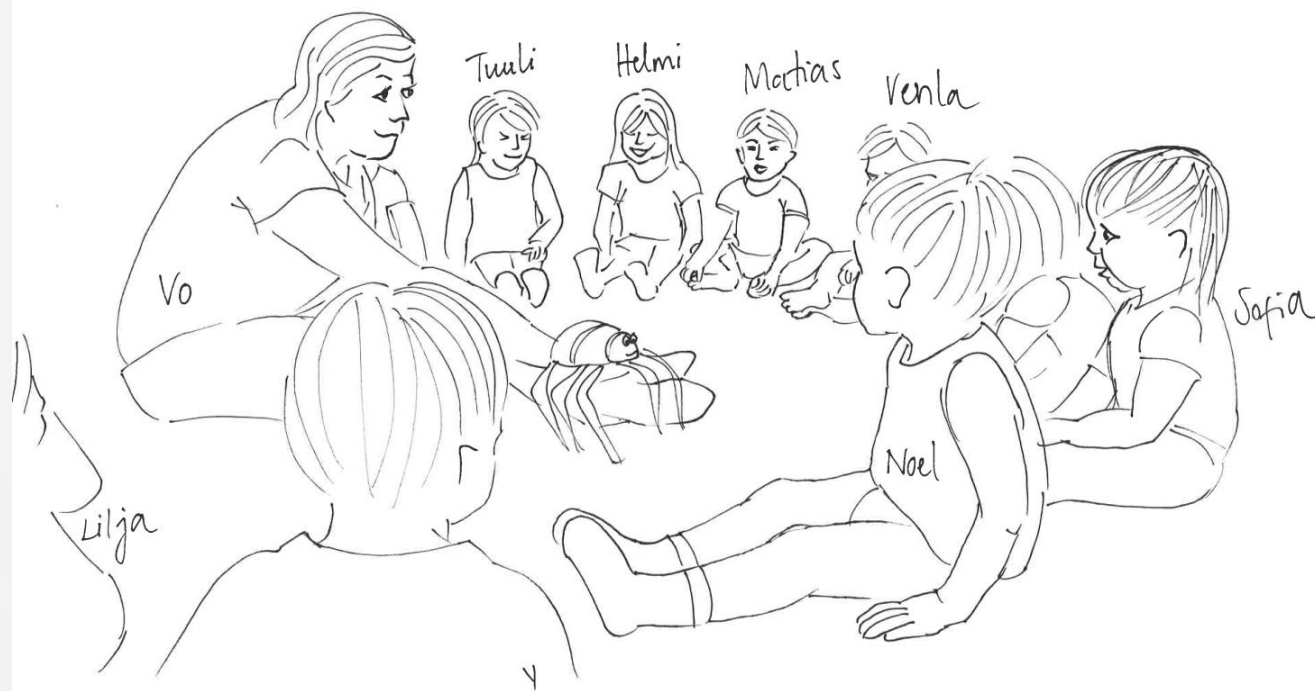
Monipuolisen ja laadukkaan pedagogisen toiminnan turvaamiseksi jokainen 1-3-vuotiaiden lapsiryhmä tarvitsee varhaiskasvatuksen opettajan ja koulutetun sitoutuneen moniammatillisen tiimin

- Kansainväliset ja kotimaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että **laadultaan korkeatasoiset varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt edellyttävät opettajia**, jotka ovat koulutuksessaan syventyneet lapsen kasvuun, kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen (Barros ym., 2018; Castle ym., 2016; Cadima ym., 2020; Hu ym., 2019; Kalliala, 2011; Manning ym., 2019)
- Suomessa tutkimukset ja valtakunnalliset arviot ovat osoittaneet, että päiväkodeissa toteutuvan varhaiskasvatuksen laatu vaihtelee suuresti. **Puutteita on erityisesti alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa.** Tämä tulee huomioida opettajankoulutuksessa, täydennyskoulutuksessa ja tutkimuksellisissa painopisteissä (Kalliala, 2011; Repo ym., 2019)
- Parhaimmillaan 1-3-vuotiaiden pedagogiikka on **pitkäaikaista ja kokonaisvaltaista sitoutumista pieniin lapsiin, heidän kanssaan elämiseen sekä opetuksen, kasvatuksen ja hoivan tiiviiseen yhdistämiseen (educare)** maailmassa, joka on jatkuvassa muutoksessa, ja jota pedagogiikka myös osaltaan jatkuvasti muuttaa (Cadima ym., 2020; van Manen, 1991; OECD, 2020; White ym., 2022; 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.23)

"HÄMÄHÄKKI KARVAJALKA"

PÄIVÄPIIRI YHTEISÖLLISENÄ KOHTAAMISENA JOKA PÄIVÄ

Hämähäkki karvajalka tietä tallustaa

Haa!

Hämähäkki karvajalka, kenet kiinni saa

Haa haa!

Kutoo verkkoaan,

kenet kiinni saa,

hämähäkki karvajalka tietä tallustaa

Haa haa!

"HÄMÄHÄKKI KARVAJALKA"

PÄIVÄPIIRI YHTEISÖLLISENÄ KOHTAAMISENA JOKA PÄIVÄ

Millaisia merkityksiä loruihin ja runoihin liittyy sinun elämässäsi? Mitä merkityksiä haluat siirtää eteenpäin tuleville sukupolville varhaiskasvatuksen ammattilaisena?

On tärkeä huomioda, että myös laimeaa ja ohutta suhdetta loruihin ja runoihin tulemme siirtäneeksi seuraaville sukupolville silloin, jos lorut ja runot eivät meille henkilökohtaisesti merkitse mitään tai hyvin vähän.

Runolla voi **ilahduttaa, rohkaista, kertoa tarinan tai juhlistaa** hetken.

Runossa voi **viihtyä yksin ja yhdessä.**

Runon maailmaan voi **uppoutua.**

Runolla voi **vaikuttaa ja ottaa kantaa.**

Runolla voi **lohduttaa** itseä ja toista sekä osoittaa, että välittää ja ajattelee toista.

Runolla voi **näyttää maailmasta jotakin sellaista, johon arjen kieli ei taivu.**

Runoja voi **itse tehdä** yksin tai yhdessä.

LÄHEISET JA PYSYVÄT IHMISSUHTEET – NIIN AIKUISTEN JA LASTEN VÄLILLÄ KUIN VERTAISRYHMÄSSÄ

1-3-vuotiaiden lasten ryhmien rakentumista on tarkasteltava kriittisesti aikuisten ja lasten vaihtuvuuden näkökulmasta: Onko pienillä lapsilla tällä hetkellä oikeus pysyvään vertaisryhmään ja läheisiin pysyviin ihmissuhteisiin varhaiskasvatuksessa?

- **Henkilökunnan vaihtuessa 1-3-vuotiaat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.** Läheisiä, lämpimiä ja vastavuoroisia vuorovaikutussuhteita ei pystytä turvaamaan lapsille henkilöstön vaihtuessa. Ryhmään syntyy levottomuutta, turvattomuutta, osa lapsista vetäytyy syrjään eikä hakeudu vuorovaikutukseen tai osallistu toimintaan. Perustoiminnot ovat niin intiimejä tilanteita, etteivät kaikki lapset anna vieraan ihmisen esim. vaihtaa vaippaa, nukuttaa tai lohduttaa erotilanteessa (Cadima ym., 2020; OECD, 2020; 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.23)
- **Vaihtuvuus lasten vertaisryhmässä heikentää vuorovaikutuksen laatua ja vaikeuttaa pedagogisten rakenteiden ja käytäntöjen luomista, ylläpitämistä ja kehittämistä.** Tällä hetkellä 1-3-vuotiaiden lapsiryhmät ovat usein muutoksessa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Emme tiedä riittävästi, miten vaihdokset lapsiryhmässä vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun esim. vertaissuhteiden näkökulmasta (Cadima ym., 2020; Løkken ym., 2018; White ym., 2022; 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.23)
- **Yksittäistä 1-3-vuotiaiden lapsiryhmää tulisi tarkastella kokonaisuutena niin, että aikuisten ja lasten suhdeluku olisi 1:4 koko toimintavuoden ajan riippumatta siitä, täyttääkö joku ryhmän lapsista vuoden aikana 3 vuotta** (1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.23)

PYSYVÄT OMAT RYHMÄTILAT, JOISSA ON RIITTÄVÄSTI AVARAA TILAA JA JAKOTILOJA

1-3-vuotiaiden lasten vertaisvuorovaikutus vaati tutkimusten mukaan syntyäkseen avaraa tilaa, isoja leikkivälineitä ja tiukasti aikatauluttamatonta aikaa sekä aikuisen sensitiivistä saatavilla oloa

(Løkken, 2000a; 2000b; Mathers ym., 2014; Pursi, 2019; van Schaik ym., 2018; Singer ym., 2014; White ym., 2022)

- Varhaiskasvatuksen laatua tulee tarkastella jatkossa tarkemmin **ryhmäprosessien ja pienten lasten vertaissuhteiden näkökulmasta** (Cadima ym., 2020; Løkken ym., 2018; van Schaik ym., 2018; White ym., 2022)
- Erityisesti uusissa isoissa päiväkodeissa on ryhdytty tehostamaan tilojen käyttöä ja tämä on johtanut siihen, että **kaksi 1-3-vuotiaiden lasten ryhmää joutuu vuorottelemaan yhteisissä kotitiloissa**. Myös yksiköiden yhteisten tilojen tiukasti aikataulutettu käyttö on 1-3-vuotiaiden lasten pedagogisen toiminnan järjestämisen näkökulmasta hankalaa (1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.23)
- Pitkäkestoista vertaisvuorovaikutusta ei synny hälyisässä pienessä ryhmätilassa, jossa 12-15 lasta toimii yhdessä, ja jota pitää tiukasti aikatauluttaen jakaa esim. toisen lapsiryhmän kanssa. **Jokaisella lapsiryhmällä pitää olla myös sellainen oma tila, jossa koko ryhmä mahtuu kokoontumaan esim. aamupiiriin ja leikkimään liikunnallisia leikkejä**

TUKI LAPSEN OIKEUTENA MYÖS ALLE 3-VUOTIAANA

Tuen aloittamista ei pidä viivytellä sen takia, että lapsi on pieni. Tuki ei ole huono tai leimaava asia, jonka aloittamista tulee vältellä, vaan se on lapsen oikeus myös alle 3-vuotiaana (Heiskanen ym., 2021)

- Tuen järjestelmää ja tuen muotoja sovelletaan vain joiltain osin tai ei ollenkaan alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla
- Erityisesti rakenteellisen tuen (esim. pienempi ryhmäkoko, erityisryhmät) saatavuus on heikkoa alle 3-vuotiaille lapsille
- Erityisopettajat priorisoivat työssään vanhempia, kouluikää lähestyviä lapsia

*Myötätuntokulttuurilla tarkoitetaan yhteisön **vakiintuneita tapoja suuntautua toisiin, välittää ja pitää huolta toisista sekä huomata toisten tarpeita** (erit. mielipahaa ja kärsimystä) **ja vastata niihin** (erit. lievittämällä kärsimystä)*

Rajala, A., Kontiola, H., Hilppö, J., & Lipponen, L. (2019). Lohdutustilanteet ja myötätuntokulttuuri alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmässä. *Kasvatus*.

KIRJALLISUUS 1/2

- Barros, S., Cadima, J., Pinto, A. I., Bryant, D. M., Pessanha, M., Peixoto, C., & Coelho, V. (2020).** The quality of caregiver–child interactions in infant classrooms in Portugal: the role of caregiver education. Teoksessa *Teacher–Child Interactions in Early Childhood Education and Care Classrooms* (ss. 17–41). Routledge.
- Cadima, J., Nata, G., Barros, S., Coelho, V., & Barata, C. (2020).** Literature review on early childhood education and care for children under the age of 3 (OECD Education Working Papers No. 243). OECD. <https://dx.doi.org/10.1787/a9cef727-en>
- Castle, S., Williamson, A. C., Young, E., Stubblefield, J., Laurin, D., & Pearce, N. (2016).** Teacher–child interactions in early head start classrooms: Associations with teacher characteristics. *Early Education and Development*, 27(2), 259–274.
- de Campos Tebet, G. G., Lopes dos Santos, N., Costa, J., Santos, B. L., Buzo Pontes, L. C., de Oliveira, S., & D’Andrea, M. Â. (2020).** Babies’ transition between family and early childhood education and care: A mosaic of discourses about quality of services. *Early Years*, 40(4/5), 429–448. <https://doi.org/10.1080/09575146.2020.1825341>
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala, P., Siipola, M., & Viitala, R. (2021).** Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. *Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13, Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>
- Hu, J., Degotardi, S., Torr, J., & Han, F. (2019).** Reasoning as a pedagogical strategy in infant-addressed talk in early childhood education centres: Relationships with educators’ qualifications and communicative function. *Early Education and Development*, 30(7), 872–886.
- Kalliala, M. (2011).** Look at me! Does the adult truly see and respond to the child in Finnish day-care centres?. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(2), 237–253.
- Løkken, I. M., Bjørnstad, E., Broekhuizen, M. L., & Moser, T. (2018).** The relationship between structural factors and interaction quality in Norwegian ECEC for toddlers. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 12(1), 1–15.

KIRJALLISUUS 2/2

- Løkken, G. (2000a).** The playful quality of the toddling "style". *International journal of qualitative studies in education*, 13(5), 531–542.
- Løkken, G. (2000b).** Tracing the social style of toddler peers. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 44, 163–177.
- Mathers, S., Eisenstadt, N., Sylva, K., Soukakou, E., & Ereky-Stevens, K. (2014).** *Sound Foundations: A Review of the Research Evidence on Quality of Early Childhood Education and Care for Children under Three. Implications for Policy and Practice.* Sutton Trust.
- OECD (2020).** *Quality Early Childhood Education and Care for Children Under Age 3: Results from the Starting Strong Survey 2018*, TALIS, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/99f8bc95-en>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-L., Gammerlgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A., & Hjelt, H. (2019).** Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 15.
- van Schaik, S. D., Leseman, P. P., & de Haan, M. (2018).** Using a group-centered approach to observe interactions in early childhood education. *Child Development*, 89(3), 897–913.
- Singer, E., Nederend, M., Penninx, L., Tajik, M., & Boom, J. (2014).** The teacher's role in supporting young children's level of play engagement. *Early Child Development and Care*, 184(8), 1233–1249.
- White, E. J., & Dalli, C. (Toim.) (2017).** *Under-three year olds in policy and practice.* Springer Singapore.
- White, E. J., Marwick, H., Rutanen, N., Amorim, K. S., & Herold, L. K. (Toim.) (2022).** *First Transitions to Early Childhood Education and Care: Intercultural Dialogues Across the Globe* (Vol. 5). Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-08851-3>
- 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatusverkosto, 20.3.2023,** keskustelutilaisuus 1-3-vuotiaiden ryhmissä työskentelevän henkilöstön näkemyksien kuulemiseksi. Verkoston ideana on luoda matalan kynnyksen yhteistä keskustelua (niin yhteiskunnallista kuin pedagogista) alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksesta. Verkostossa on tällä hetkellä mukana noin kymmenen 1-3-vuotiaiden ryhmää (mm. Alavudelta, Helsingistä, Hyvinkäältä, Oulusta ja Vantaalta). Verkostoa koordinoi yliopistonlehtori Annukka Pursi Helsingin yliopistosta.